По другім світі.

PG
3948
K3183
P6
1922

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

Сильвестер Капинець.

РО

По другім світі,

поема в трьох частинах з пролоґом.

ЛЬВІВ р. Б. 1922.

Видавництво „Русалка".

„Селянська Бібліотека" Випуск 5.

PG
3948
K31835
P6
1922

Всі права застережені.

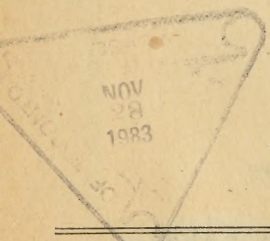

ДРУКАРНЯ СТАВРОПИГІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА
під управою Ю. Сидорака.

Високоповажаному

ГР. ГАНУЛЯКОВІ,

котрий в тяжкі хвилі давав мені розраду й поміч та вказував дорогу життя,

присвячую отсю свою скромну неучену працю

Автор.

ПРОЛЬОГ.

Говорить безумний у своїм
серці: немає Бога. — Пс.

1.

Тихо, як в пустій темниці,
Й лист не шепне на вербі.
Я сиджу в своїй світлиці
І роздумую собі,
Що в святих книжках читаю.
О Чистилищі[1]), о Раю,
Й Пеклі пишеться у них;
Будьто грішники страдають,
А побожні проживають
В вічнім щастю при Святих.

2.

Та чи правда це, хто знає?
Хто в цих місцях сам бував?
Славний Данте[2]) повідає,
Що по пеклі мандрував,

---

[1]) Чистилище — місце на тім світі, де грішники, що зійшли в покаянню з сього світу, відпокутовують дочасні кари за гріхи й кари за легкі гріхи. Відпокутувавши, йдуть до неба. Муки чистилища подібні до мук у пеклі, лише що не в вічні, а часові.

[2]) Данте Аліґієрі, італійський поет, написав твір п. з. „Вожественна Комедія“, де описує свою мандрівку по пеклі, чистилищі й раю. Твір назвав „Комедією“, бо так називали тоді (600 літ перед нами) всякий твір, що сумно починався та добре кінчився. Данте був щирим прихильником католицької церкви, а „Б. К.“ це один зі справді глибоко католицьких творів.

Що до Раю був закрався
І там навіть запізнався
Зі Святими. Так я бач
Кажу, хто там ме це знати
Пекло, Рай і тут мож мати,
Де є бідний і богач.

3.

Після мене, Рай, то має
На землі богатий люд;
Цей, що в щасті проживає
І не зна', що горе, труд;
Цей, що гривнів досить має,
Грішні примхи виправляє
По Парижі, по Москві;
Цей, якому любо жити,
Може вік цілий пестити
Біля себе любки дві!

4.

Пекло мають бідні люди,
Ці, які з дитячих літ
Гнуть хребет під чорні труди,
Корчать з голоду живіт. —
В цих думках то, перед очі
Став мені народ робочий,
Його так чорне життя,
Його вбогая могила.
Тут із віч сльоза ісплила
Й у завзяттю кажу я:

5.

Ні, ох, ні! Не вірю в Бога!
В небесах Його нема,
Ні Його святого Слова!

Ні, не вірю. Все брехня!
Цей, що Господа не знає,
Не працює, лиш гуляє,
Має все, що забагне;
Хтож, як віл той, чорно робить,
Постить і до церкви ходить,
То такого нужда гне.

6.

Ні, не знаю ні якого
Пекла, Чищі[1]), ні Раю,
Тай ніякого Святого
Я ні раз не узнаю!...
— — — — — —
Лиш сказав я це, в ту-ж мить
Стрясло мною і робить
Зле почалося мені,
Сон почав мене змагати,
І, як скот, поклався я спати,
Без молитви. — В тому сні

7.

Дуже ранною порою,
Ще під ночі серпанок,
Лісом йду, який весною
Розвинувся мов вінок,
Гарно, любо, де не гляну,
Я виходжу на поляну,
Що немов дівча в квітках.
Близько мене кущ близенько,
Тут щебече соловейко,
Граючися по гілках.

8.

А щебече так премило,
Що я з роду не чував.

---

[1]) Чища = церковна назва чистилища.

Все те так мене зманило,
Що, де я, — ніяк не знав.
Зупинився я несміло,
Слухав, слухав цього співу,
Аж тут нагло вітер став,
Соловій фуркнув горою,
Я дивлюсь: переді мною
Світлий Ангел засіяв.

9.

Ринуть сльози вже у мене,
Сліпить очі блеск дивний,
Всюди сяево зелене,
Я стою на пів мертвий.
Тіло терпне, деревіє,
Світ весь міниться, чорніє,
З жаху тріска голова.
Рушитись уже не можу:
Пізнаю я силу Божу,
Чую Ангела слова:

10.

„Чоловіче! Поступив ти
На пекольний шлях життя,
Через це, що говорив ти,
Що Бог, віра, це брехня,
Швидко вбачиш, маловірний,
Що Бог є, могучий, сильний,
Від якого вся земля,
Доброту Його пізнаєш,
Справедливість Його взнаєш
І дивні Його діла!“

11.

Ці слова всю грудь проймили
Мов стрілою. Я з жаху

Впав на землю геть без сили,
Каявся свого гріху.
Ангел зник, скрізь потемніло.
В пітьмі цій мене піймило,
Мов жидка на судний день,
І понесло понад гори,
Над долини й темні бори,
Чимраз вище в хмари геть.

12.

Світ затьмився темнотою,
Я з жаху на пів мертвий,
Що це діється зі мною,
Чи надходить суд страшний?
Суд хвилини престрашної,
Справедливости святої,
Іспит здать як проживав! —
Тут загуло щось горою
І під браму вергло мною,
Так, що я аж застогнав.

13.

Впав мов з дерева пташина,
Котру мисливий влучить.
Я кругом розвів очима:
Біля мене хтось стоїть.
Не стоїть і не думає,
А чим швидше піднімає
Із землі мене, відтак
Каже: „Брате, очутися,
Я Шашкевич[1]), цей з Підлися,
Твій приятель і земляк“.

---

[1]) О. Маркіян Шашкевич, один з перших галицьких українських письменників. Видав 1837 року книжку „Русалка Дністровая“, що є першим твором у Галичині

14.

Серце з радости тьохкоче,
Як я вчув, це Маркіян,
Так вліпив у нього очі
Мов на ворота баран.
Бачу: одіж священича,
Мудрість так і бє з обличча,
На грудях сіяє хрест,
Молитвеник під пахою.
З відкритою головою,
Так і знать, Шашкевич єсть.

15.

Я по цих словах піднявся
Із одежи стряс весь бруд, —
„Як ти з тілом тут узявся,
Хто заніс тебе осьтут?“
Маркіян мене питає.
Я йому оповідаю,
Все, як Ангел був явився,
Як затьмився був світ тьмою,
Як мене несло горою,
Як під брамою впинився.

16.

Маркіян уважно слухав,
Мов на сповіди святій,
І зближав руками уха,
Щоб весь розговір вчув мій.
Киваючи головою,
Мов скрипач рушав ногою,

писаним чистою українською мовою. Від нього датується відродження українського народнього письменства в Галичині.

А коли я вже скінчив,
Він в гору підбрав чуприну,
Погадав малу хвилину,
І таке заговорив:

17.

„Святотатством прогрішив ти
Перед хвилею в думках,
Що без намислу хвалив ти
Нанішних масонів[1]) шлях,
Що зібрали темні сили
Твердо маючи на ціли
Знищить віру у Христа,
Збурити святі престоли,
Ввести світські постанови
Лиш дочасного життя.

18.

„Ти казав не вірю в Бога,
В небесах Його нема,
І, щоби у Рай дорога
Десь була, також брехня!
Памятай же, брате любий,
Що вже для душі погуби,
Кари гіршої нема,

---

[1]) Масони, йнакше вільномулярі, товариство, як- (під покривкою добродійности) ширить невіру й немо- ральність. Видає безстидні й безбожні книжки, підкупляє урядників і послів, нищить супружу вільність, а ціллю того всього: завести панування діявола (старші масони віддають прилюдну честь діяволові, співають йому похвальні гимни, несуть хоругви з його образом то що). Старшинство в масонів держать жиди, які за посередництвом масонів хочуть запанувати над світом. Усякий, що належить до масонів, є тимсамим виключений (виклятий) зі св. Церкви.

Як од Бога відступити,
В беззаконнях вік прожити
Між людьми як звірина."

19.

„Правда, я признати мушу,
Що з любови ти скипів,
Як жеж німо бачить душу
Мучену через панів?
За невіщо, в час кривавий,
Хлопа вішали, щоб слави
Богачі могли дожить;
А українські церквини
Заміняли в магазини,
Щоби віру понижить[1]). —

20.

„Та проте, ти мусиш знати,
Що Бог є, на все глядить,
Зза любови лиш карати
Він не хоче, а терпить.
Та як чаша повна стане
Людських сліз, то Він погляне
Іншим оком на народ:
Покара злочинців строго,
А той нарід, що премного
Потерпів, діждесь свобод.

21.

„Для ізбранного народа,
Що іде слідом Христа,

[1]) Так приміром забирали дзвони з церков буцімто на гармати, а в дійсности робили з них на Мадярщині (якою тоді правили Жиди й масони) забавки в жидівських робітьнях.

Вже готова нагорода:
Вічно щасного життя.
Знає Бог, кому що треба,
Чи то пекла, чи то неба,
По заслусі, як хто жив,
Бо святий Бог і Могучий,
Вседержитель, Всевідучий,
Справедливий, Милостив.

22.

„Отже, що ти на дорогу,
Беззаконних нині став,
Перестав служити Богу,
Бог мене сюди післав,
Щоби, стрінувшись з тобою,
Я тебе узяв з собою,
Показати Пекло й Рай,
Щоб пізнав ти ліпше Бога,
І спасення де дорога,
Глянь над Браму і читай!“

23.

Вхід, де плач і зойки чути,
Із відвічного вогня, —
Вхід на місце до покути, —
Вхід до вічного життя!
На камінній білій плиті
Були ці слова прибиті,
И письмом сяли вогняним
А над браму дивну тую,
Височезну камінную,
Бив густий і чорний дим.

24.

Я не встиг і прочитати,
Як шум нагло учинивсь,

Брама стала колибатись,
Начеб світ уже валивсь.
Я знов в ясности і славі
Бачу Ангела у з'яві:
У руці вогневий меч.
— Ах, мій Боже, рідна нене,
Аж тепер уже для мене
Розярили в пеклі піч!

25.

Він, нічо не говоривши,
Чорну браму відчинив,
Й нас крізь неї пропустивши,
Знов із гуком зачинив.
Тут, хоч страшно, я з поетом
Увійшов таки пролетом,
В ліс між дерева буйні.
Звідси з трудом за хвилину
Вийшли знов ми на долину
Чарівну в самій весні.

26.

На роскішній цій долині,
З первовіку, як став світ,
На саміській середині
Дерево буйне стоїть
„Знання доброго і злого,"
З часів Адама старого
Ми там шлях найшли якось
І шляхом тим поміж гори.
І безодні, яри, нори
Приблукали до скали.

27.

Так ідемо, де, не знаю,
З втіхи, що враз з ним іду,

По дорозі повідаю
Про України судьбу.
Він про України муку—
Вислухав і свою руку,
Сперши на мов рамя,
Каже: — „Бог, що в славі сяє,
Дасть, що доля завітає
Вільна стане Вітчина!

28.

Наша пісня ще — рідненька
Свободою понесесь,
Мов дівчина русявенька
Україна прибересь.
Все діло кінець свій має,
Зоря правди засіяє,
Зацвіте вкраїнський цвіт,
Хоч іще би раз Карпати,
Зрили кулі і ґранати,
Не загине ще наш рід!“

ПЕКЛО.

Хто їдав страви **соходкі**, умлівав з голоду по **вулицях**, хто кохався на **пурпурнім** ложі, тулиться до гною.

Плач Єремії IV. 5.

1.

Поміж гущі, лячні скали,
Безодні, яри страшні
Шляхом зависти, ми стали
За хвилину при горі.
Під страшними воротами,
За якими вік-віками,
Клекотить смоли огень,
І звиваєсь в густі клуби,
Диму чорного, де люди,
Плачуть, стогнуть, ніч і день,—

2.

По над браму, задимлену,
Димом і зарослу мхом,
Бачу, плиту уложену,
А на ній вогню письмом,

Ті слова: „Вхід в край страдання
Вхід в край вічного зітхання[1]),
І тривоги і жалю,
Вхід для грішників лукавих,
Що на віру заставляли,
Беззаконную петлю.

3.

Прочитав я тії речі,
Чую, падаю зі сил,
Наче, ранне, серце мечесь,
В голову гвіздиться біль.
В очах меркне і темніє,
І волося деревіє,
І трясуся що аж страх,
Що і знести це не змога,
Пізнаю в тім силу Бога,
Що панує в небесах.

4.

Маркіян мене рукою
Обійнявши: — „Уважай!
А з відвагою за мною,
Похожай в пекельний край.
Бо і тут Бог буде з нами,
Отже входимо до брами,
Перепхались ми лише,
Тут усякі скали, гори,
Безодні, вертепи, нори,
Глянути, аж дрож бере.

5.

— З відси, пекло, — мій краяне,
Краєвид скалистий тут,

[1]) Муки в пеклі будуть тревати вічно.

Куда око твоє гляне,
Скріз яри, безодні йдуть.
Пекло то, на Юпітері,
У небес далекій сфері
Шлях верстає цей планет,
А від сонця є далекий,
Більший від землі, великий!"
— Поясня' мені поет.

6.

При уході під скалою,
Намітив я людську месть,
Кострубату смерть з косою,
І ми їй віддали честь.
Біля неї, чума, голод,
Пархи, трястя, тіла-холод,
І малярія і гниль,
Кір, короста і сліпота,
Віспа і уся голота,
Що береся до людських сил.

7.

Дальш стояли, зі два гони,
Наче відьми, ворожки,
Лихо, сварка, гнів, прокльони,
І обмова і пльотки,
Суперечка і незгода
Бійка, лайка, невигода,
Недостаток і біда,
Ними нужда кермувала,
А на нарід засилала
Зло творить, сестра судьба.

8.

Звідси стежкою вузкою,
Ми простуєм під скалу,

Пропихаємось норою,
Входимо неначе в млу
На велику мов леваду,
Повно ріки як би граду,
Тутки бачу, тисячі,
Грішників, які конають,
З поміж них огні палають,
Чую стони і плачі

9.

— „Що за люд на цій долині?“
Повідає Маркіян:
— „Це оті, які хрещені
Були в вірі християн,
А потому ізмінили,
До єретиків вступили,
Й притягали іще люд,
Отже тутки їх за кару,
Мучать на горячім жару,
Мають біль й велику нудь.

10.

І жорстокі їхні муки,
На гарячих ріняках,
Звиваються мов гадюки,
Плачуть, стогнуть, що аж страх!“
— „Боже! серце роздираєсь,
Як собі лиш спогадаю,
Той, що тутечки стражда,
Що він вічно, в цій недолі,
Що він вічно і ніколи
Карі цій кінця нема!

11.

Я постояв, і хвилину,
На тих грішників глядів,

І відтак, страшну долину,
З болем серця опустив.
І у дальший шлях манджаєм,
Поміж гори шлях свій маєм
Чим раз дальше, дальше все,
Поміж скали покручені,
Поміж камені спалені,
Що й не чую ніг уже.

12.

За хвилину, перед нами,
Знов левада, дальш скала,
Вкритії верхи снігами
Під скалою, без числа —
Нещасливих засмучених
Грішників, чортів бішених,
А у кождого, що тут,
Пхають вила, відкидають,
Другі знову протягають
На каміння, в спину бють.

13.

А так бють їх, що крий Боже,
Кождий скулившсь, спину мне,
І втікають, де хто може.
Торкає поет мене:
— То, ґрафи є і барони,
Отамани, економи,
Що за панщини часів,
Гойно, буйно проживали,
Нагайками смарували,
За невіщо кріпаків!"

14.

Бачу як беруть у спину,
„Старшини" за свою гру,

Ми постояли хвилину,
Тай удались на гору.
Бачу недогарки дуби,
А до них пузаті люди,
Цей привязаний шнурком,
Того комарі кусають,
А чорти всіх побивають
То нагаєм, то дрючком.

15.

— „То що за нові муки?
Що за люд тутки попав?“
Маркіян, заклавши руки,
Знов тихенько прошептав:
— „То також панове дуки,
Що на хлопа страшні муки,
Накладали за щобудь,
Судї, що правди не знали,
Беззаконно засуджали,
Безборонний бідний люд!“

16.

Я зближаюсь до одного,
Що із болю аж дрожить:
— За життя, не знав ти того,
Як в терпіннях страшно жить?
Ти, все й всюди був горою,
І думав, що над тобою,
Старшого уже нема?
Ти, думав, що мужик бідний,
То невільник твій послідний.
Або може скотина?

17.

Теперь бачиш силу Бога,
Справедливий Його суд,

Де таких, веде дорога,
Що покривдять бідний люд!
Перед Богом кождий рівний,
Чи богач він, чи то бідний,
Чи жебрак він, чи барон,
Всім, що Бога зневажають,
Свого ближнього здирають,
Суджений їм вічний скон.

18.

Тепер бачиш, добре знаєш,
Що значить життя сумне!"
Тут Шашкевич приближаєсь,
І за руку взяв мене:
— „Полиши його в спокою,
Не чини ти йому болю,
Досить йому своїх сліз!"
І то місце опускаєм,
На шлях темний повертаєм,
І простуєм в мертвий ліс.

19.

Йдемо стежкою вузкою,
Перебрили ліс мертвий,
Дивлюся, передімною,
Близь, на камені, страшний
Сидить Шайтан, величезний,
На пять метрів височезний,
Я як лиш його узрів,
Як би не поет при мені,
То би певно в цій хвилині,
Із жаху там був умлів.

20.

Дико очі завертає,
Чорні смуги по лиці,

Замість буньчука, тримає
Гострі вили у руці.
А чортяки роєм ходять,
І людий раз в раз приводять,
Він говорить щось до них,
А чортяки з всеї сили.

В людий пхають гострі вили,
І уносять дальше їх.

21.

„Що за великанів тато,
Та завіщо все вони,

Так то дико і завзято,
Лютяться тут над людьми?"
— „Великан той, дуже сильний,
Він суддя є неомильний",
— Продовжає Маркіян:
„Він всіх грішників скликає,
Для них місця присуджає,
А чорти ведуть їх в тан!"

22.

У роздумах з місця того,
Повертаєм в ліво ми,
Коло ліса мов мертвого,
Зустрічаєм край зими,
Мов Сібір. — Сніг по коліна,
Аж пігнулась деревина.
Бачу я, на деревах,
Наче яструби крилаті,
В густім пірю і лабаті,
Тільки в людських головах.

23.

Весь час крилами рухають,
„Боже, Боже", верещать,
Очі в Маркіяна питають:
— „Що ті яструби значать?"
Каже: — „Яструби крилаті,
Є це грішники прокляті,
Що через цілий свій вік,
Зі святої віри кпили,
І безвіря других вчили:
Що без душі чоловік,

24.

Що людина проживає,
Парою як звірина,

З тілом і душа вмирає,
Пекла ні раю нема.
Тож за кару ті прокляті,
Перемінились в лабатих
Яструбів, кричать усе:
„Боже, Боже“ — по тих дубах“.
Серце бється в моїх грудях,
Зі страхом, дивлюсь на се

25.

Гей, яка страшна це мука
Беззаконникам отут
Ох, який то біль розпука
Вічно рватися із пут.
Як тих грішників проклятих
Так мене ті муки ждати
Мусять нині за все те,
Щом казав: — Не вірю в Бога,
Нам пізнать Його не змога,
Бог і віра це пусте!

26.

— Вірю в Бога Єдиного,
Й Сина Божого Христа,
Вірю в Духа пресвятого!...
Пізнаю мій блуд життя.
Починаю я молитись,
Наче грішний митар, битись
В мою кающуся грудь,
— Боже мій, прости провини,
Що гнівив Тебе, - для мене
Милостив од нині будь!“

27.

Так то броджу я снігами,
Мов по Сибірі медвідь,

То лісами, то степами,
Аж виходимо на лід.
Ох, велика і страшная,
Та долина ледяная,
На ній бачу диво знов,
Голих много скрізь літає,
А з під леду виглядає
Без числа людських голов.

28.

— Все те цісарі поганські,
І їх судії, котрі,
Мучили люд християнський,
І палили на кострі.
Всі у муках ту конають,
Страшну кару відбувають,
Що живцем пекли християн,
Бачиш, голову обридну,
Що з під леду трошки видно?
Се є Діоклеціян[1]).

29.

А при ній той, що аж спній
Від морозу, страшних ран,

---

[1]) Діоклеціян, цісар римський, найбільший гонитель християн, котрий придумував найстрашніші муки для тих, що вірили в Христа. Казав бурити християнські храми, палити книги св. Письма, думаючи, що в цей спосіб знищить віру християнську раз на завжди. Але завівся, бо кров мучеників була найлучшим посівом, з котрого родились все нові християне і небавком по Діоклеціяні вже цісар Константин Вел. учинив християнство пануючою релігією в своїй державі.

Се мучитель є Ліпівій.
Також Римський цар і пан.
За панування він свого,
Християн то мучив строго
В найсильнійший раз мороз,
Той жорстокий цар поганський,
Всіх жовнірів християнських,
Голих вигнав, серед сльоз.

30.

А там дальше де видніє
Той верх каміня з води,
При якому аж чорніє
Із крови вода, гляди,
Полумя мов біс шаліє, —
Там то в лютих муках мліє,
Римський Нерон цар-поган,
Що спалив Рим для забави,
Гордо, для своєї слави,
Львам на жир гнав християн.

31.

Той жорстокий цар поганський,
Лютився мов звірина,
Всі родини християнські
Живцем кидав до вогня.
Так за проступки страшні
Муки тут терпить такії,
В вік купається в крові,
Водні гади його шпають,
Ранять, тіло, протинають,
Точать мозок в голові!"

32.

Берегом ріки манджаєм,
Що й нечую ніг з снігів,

Чим раз більше зустрічаєм,
Тих поганських цісарів.
І жалібні чути стони,
І нарікання, проклони,
Та скреготання зубів,
Нам аж слабнуть ноги, руки,
Приглядаємось на мука,
Звірських, диких цісарів.

32.

По снігах тих намагаєм,
(Краще булоби саньми,
Лиш пожичить де не маєм).
З тяжким трудом якось ми,
Той страшний Сибір минаєм,
Поміж безодні блукаєм,
Мов вовки сюди і там,
Поміж скали, гущавини,
І виходимо з країни,
Мучителів христіян.

33.

І ставмо над рікою,
Де немов вапно кипить,
Сірка, нафта зі смолою,
Голову аж морочить.
Синя поломінь палає,
Дим у клуби ся взбиває,
І несесь сморід страшний,
Громи бють в ріку смердячу,
А в ріці тій густо, бачу,
Наче муравлів — людей.

34.

— „Що то за ріка страшенна,
І за віщо тут вони

Мучаться в смолі вогненній,
І збувають свої дни?"
— „То царі і воєводи,
Що для слави і вигоди
Весь посісти хтіли світ,
З чого плила кров ріками,
Нарід гинув тисячами,
Голод нищив вдів, сиріт.

35.

То ріка із сліз і болю, —
Цих що жертвою війни,
Колись впали в кривавім полю, —
Там купаються сини
Всіх воєн, там спи Корсики,
Віків наших вождь великий,
Під яким земля ціла,
Мусіла колись стогнати,
Що забаг в Москві гуляти,
Щоб слава його була!

35.

Дальш у нашому поході,
Поміж скали і горби,
Гріб намічуєм при гробі,
В них повнісенько крови.
В кожнім гробі, по людині,
У крові по половині,
А чортяки дико знов,
Одних гаразд побивають,
Инших вішають, стріляють,
Кидають до гробу в кров.

36.

Перейшов я трохи далі,
Роз'яснилось в тій порі,

Що це „славні“ ґенерали,
Командири і царі.
Ті, що прикази давали,
Щоб люд вішали, стріляли,
Як було кривавих днів, —
Бачив тутки царів можних,
Повно теж гробів порожних,
І для других лицарів.

37.

Накінець ми зіставляєм
Місця ті, в ухах гуде —
З стону, зойку. Повертаєм
Стежкою, яка веде
Низом, попри гліг, тернину,
І виходим на долину,
На долині бачу, тут
Трьох людий до нас зближаєсь
В довгих свитах, я питаюсь:
„Що, це за одні ідуть?“

38.

— То, поети стародавні,
Для всіх знані до тепер,
Праворуч Вірґілій славний,
З ним Горацій і Гомер.
В пеклі мук вони не мають,
Навіть в Люцифера краю,
Конституції дійшли,
А що в вони у злого,
То одно лише для того,
Що поганами були!“

39.

Стріча їх, була мовою
Втіхою, — про них читав,

Їх Енейду, Одиссею,
І їх творчість подивляв.
Гомер блище підхожає,
Чесним словом нас витає,
І спитав, що за одні,
А Шашкевич привітався,
І розказувать забрався,
Що за діло тут мені.

40.

Гомер вчув за чим зі мною,
Маркіян йшов в пекла піч,
Похитавши голою.
Він почав такую річ:
— Я вам раду дам одную,
І покажу теж важную,
Стежечку, що буде вас,
Провожати без облуди,
По всіх місцях, тільки люде,
Вислухайте добре нас:

41.

Перейдете лиш долину,
Там на право повернїть,
У тернисту гущавину,
І так дальше сміло йдіть,
Не лякайтеся нічого,
Хоч би стрінули що злого,
В лісі, або на містку,
Там побачите премногі
Людські муки, страшні, строгі,
І прийдете над ріку.

42.

З неї сірка задихає,
Називаєсь Ахерон,

Крізь її переправляє,
Грішників старий Харон,
В край, де вються диму клуби,
Де вік вічно стогнуть люде,
В лютих муках. Як би там,
Часом сталось вам що злого,
То прикличте з нас одного,
Так на поміч прийдем вам!"

43.

То сказав, тоді й ласкаво,
Попращали гарно нас,
І пішли собі на право,
Ми зібралися в той час
В дальший шлях через долину,
В право в ліс у гущавину,
Як це радив нам Гомер,
Лиш пішли ми пару кроків,
Намітили вир глибокий,
В нім загряз злий Люціфер.

44.

Диким взором споглядає,
Очі світяться йому
Криз половицю тримає,
В своїй пащі він жінку.
Так, що тільки ноги видно,
Як дриґають іще слідно,
(А малі-так ноги ці,
Видаються проти пащі,
Наче би з руки два пальці,)
І два вила у руці.

45.

На долині щось страшного,
Сильні вогні горять,

А в огні душ, много, много,
Стогнуть, плачуть, і ойчать.
А чорти одних мішають,
Других гаком витягають,
І вкладають потім знов,
В рот Люцифера страшного,
Він кусає, дусить строго,
Бачу тільки тече кров.

46.

Я удався між них помалу,
Вбачив жіночок в огні,
У кітлах топилось сало,
А в нім шкварились пані,
І дівки і молодиці,
Білоглавії черниці,
І побожні жіночки,
Що держалися коронки,
І ґрафині і баронки,
І чепурні панночки.

47.

Що в театрах варієте,
Виряжались на показ,
Грали грішній куплети,
Продавалися на час.
Тут вони в смолі кипіли,
Хоч в житю масненьке їли,
А за пости ані руш
Не думали Їхні губи,
З жару лиш скалили зуби.
Бачив також много з душ:

48.

Як: хороші молодиці,
Що аж жаль було, глядіть,

Чорнобриві, повнолиці,
Яким кланявсь земський світ.
Що за старшин ся віддали,
А відтак мужів трояли,
Мишаком-аршенником,
Щоб опісля погуляти,
З парібками ся кохати,
В темну нічку за садком.

49.

Бачив, відьми, чарівниці,
І шептухи, ворожки,
Мали всі на своїй пиці
Причішлені колодки.
Жили з них чорти мотали,
І на мітки навивали
Та купали у смолі,
Густим дегтем поливали,
Що комином вилітали,
На кочерзі і мітлі

50.

З відсі дальше похожаєм,
Видралися на гору,
Віддтак низом, пролізаєм,
Через темную нору.
По каміняю гострім бродим,
Накінець уже виходим,
Над ріку цю — Ахерон,
Крізь яку переправляє,
Де огонь не угасає,
Грішників, старий Харон.

51.

Дід Харон, старий, патлатий,
Грубий ніс мов в піяка,

Наче відьма пелехатий,
Борода мов у цапка.
Очі в лоб позападали,
Мов в кота позакисали,
Ледва дивиться на них.
Брови як кота хвостина,
А із рота ллється слина,
Страшив він собою всіх.

52.

А сорочка скрізь з латками,
В засмарованих штанах,
Підперезаний шнурками,
Й у подертих постолах;
З дір онучі волочились,
Завше у воді мочились,
Через плечі сагайдак,
В чересі тютюн і губка,
Люлька і горівка-любка,
А в руці весло, біяк.

53.

Верещить немов скажений,
Мов посол на вічу в нас,
І веслом народ хрещений,
Побивав в кождий час.
Сам в човно людей вкладав,
І сам човен одпихав,
А як хто що відворкне,
Він весло му в пику пхав,
Або в Ахерон стручав,
Або на сам спід візьме.

54.

Щоб за Ахерон дістатись,
Так Шашкевич став обік

І Харона яв прохати,
Щоб нас взяв на другий бік.
Харон тут дававсь просити,
Не хотів і говорити,
Тільки дувся як божок,
Цьмакав люльку що хвилини,
Утирав лиш піт з чуприни,
Бурмотів немов жидок.

55.

Та коли Харон патлатий,
Хрест побачив на грудях,
Так позволив нам сідати,
Ще й честь віддав при людях.
Хвилі граються страшенно,
А човен жене скажено,
Боресь з хвилями, шумить,
А Харон на люд губає,
Та весло у зуби пхає,
А люд стогне і йойчить.

56.

За якої пів години,
Стали ми на берегах,
Тої тужної країни,
Про яку, подумать страх.
Бачу я перед собою,
Місто Діте, під горою,
Сильним муром з всіх сторін
Скрізь обведене, — навколо,
Дір, пивниць і льохів много,
Мов на замчищі старім.

57.

У пивницях клекотіла,
Сірка, нафта і смола,

Здохлятиною смерділа,
В них я бачив без числа
Грішників, — які сиділи,
Пражилися і горіли,
Як собі хто заслужив, —
Що ніяк це описати,
Ані в казці росказати,
Діте городу всіх див.

58.

Тут вам були волоцюги,
Зрадники і шинкарі,
Барашівники, пянюги.
І жиди і крамарі,
Брехуни і чародії,
І розбійники й злодії,
Ковалі, шевці, кравці,
І дяки і професори,
Адвокати, посесори,
Гайдуки, купці, гінці.

59.

Фільософи і поети,
Що романсиків пустих
Подавали у ґазети,
Кляли Бога і святих.
Редактори і артисти,
Радикали, анархісти,
Королі і цісарі,
І судді і поліцмайстри,
Екзекуторі, цехмайстри,
І війти і писарі.

60.

Всім давали тутки хльору,
По заслузі, як хто зван,

І не було перебору,
Чи то пан був, чи Іван.
Всі пеклися і трудили,
Дерева тяжкі носили,
В озерах косили шпар.
Під кітлами підпалялп,
Та іще по спині брали,
Аж кров бризкала до хмар.

61.

З тих трагічних сцен аж сльози
Рпнули з моїх очей,
Бачучи такії грози
І тяжкі муки людей.
Йдучи стрінув я одного,
Біля каміня стрімкого,
Чоловіка. На руках
Лізе, плаче, нарікає,
Наче вуж ся витягає,
На горячих рінняках.

62.

Я зближаюсь ближше нього,
Приглядаюсь йому, — так,
Пізнаю у нім, одного
Із поетів. — Я відтак
Просто його йти пустився
Він сейчас за камінь скрився.
І по мене став кричать:
„Ти до мене не зближайся,
Йди щасливо, забирайся,
Мук моїх не йди збільшать!

63.

Думав я, що мої твори,
Вінцем слави увінчать,

А однак за них це горе
В віки мушу відбувать.
І були би увінчались,
Вінцем слави украшались
Як би був я в вірі жив,
Як би був служив я Богу,
Не пускавсь на злих дорогу,
И беззаконства не ширив!"

64.

Я постояв і до нього,
Вже таки ся не зближав,
Лиш слізми з далека того,
Чоловіка попращав.
— „Боже, Боже! не одного,
Патріота мов святого,
З діл славить хрещений мир,
Тимчасом його писання
Є лукаві й без вагання
Всіх ведуть в пекольний вир."

65.

Я пішов поміж каміні
Де, мій Боже, знов узрів,
Тут поетів, яких нині,
В нас шанують мов Богів,
Були наші і чужії,
І однак імення тії,
В своїй книзі не подам,
Хто цікавий про них знати,
З творів може їх пізнати,
Що зіставив кождий нам.

66.

Коли я так собі стою,
Вже про поетів забув,

Оглядаюсь, під горою,
Стоять клітки до ряду.
В кождій є по чоловіку
І хрипливо „кукуріку“
Наче півні верещать.
Я Шашкевича питаю
— „Що оце значити має,
Чом вони в клітках сидять?“

67.

— „То також маґнати, дуки,
Із кріпацьких ще часів,
І їх слуги злі, падлюки,
Що все бідних кріпаків
У такі клітки саджали,
Кукурікати казали,
Весь день, — каже Маркіян;
І нагайкою ще били,
А за це лиш, що спізнили.
Иноді на панський лан!“

68.

Наче в курниках шаліє,
У клітках тих, півнів крик,
Аж тут бачу, один пів,
„Кукуріку“ аж захрип.
— „Нещасливий ти до віку,
Нащо піеш „кукуріку“,
Та за віщо ти дожив
Тої кари, тої муки,
І відвічної розпуки?“
Він повстав, заговорив:

69.

— „Кара та, що відбуваю,
Є заплатою мені,

Забельські ся називаю,
Дідич був в Галичині.
Я хлопів за життя свого,
За невіщо карав строго,
Я гірш пса на них був злий,
За щобудь всаджав до кліти,
І у вій він мусів піти,
Кукуріку, день цілий.

70.

Раз було, літньої днини,
А була то жнив пора.
Федь Сунин, був чверть години
Запізнився до двора.
Я, як раз хвилини тої,
З привички своєї злої
Курив люльку на гумні,
А тут Сунин приближився,
Низько аж до ніг, вклонився,
— „Паночку! — простіть мені!“

71.

І в очах сльоза скипіла,
Став мене благать, просить:
— „В мене жінка захворіла,
І без памяти лежить!“
Замість щоб усе простити,
І домів його пустити,
Щоб при хворій жінці був,
Я казав го положити,
Двацять нагаїв вгатити,
Тай до клітки ще замкнув.

72.

А була пекуча днина,
Сонце пражить як огень,

Я на сонце дав Сунина,
Щоби пікся цілий день.
Як на сонцю він топився,
Тяжко плакав і молився,
Я-ж йому ще докучав:
Підійшов під його клітку,
Де він пізв кукуріку —
З файки дим йому пускав.

73.

З жару сонця так сильного,
Він мов уголь почорнів,
Взав на силах, бо нічого
Через день цілий не їв.
А як вже минула днина,
Так ще теплого Сунина,
Витягнули мотузком:
На ногах не міг держатись,
А ослаб так що до хати,
Відвезли його візком.

74.

Так дізнав я звірства свого,
А на другий день вчув я,
Що, жена Сунина того,
Вже небіжка, без життя —
Так учора бо тяженько
Хвора була, а бідненька
В хаті лиш сама була,
Ото з ліжка підійматись,
Не могла, щоб закропитись,
Хоч водицею вона.

75.

Но на тім ще не скінчилось,
Сунин весь з грижі зівяв,

Жалем серце затроїлось,
За нею ся в гріб поклав.
Я тоді спізнав, що тому,
Ділу винен я усьому,
Що я в гріб обоїх впхав,
І вказалось зле зі мною,
Совість гризла, супокою,
Я в ночі ні в день не мав.

76.

Де лиш вийшов я бувало,
Чи у хаті я сидів,
Так усьо мені ставало
Перед очі, щом вчинив;
Той Сунин, як він конав,
З жару сонця умлівав,
І як пів в клітці тій,
І ця жінка, що конав
Лежить в болах і не має,
Хтоб подав водиці їй.

77.

Видержать не міг я того
Болю серця, і з нуди,
Вечера якось літнього,
Кинувся я до води.
З перших хвиль ту кару маю,
Біси бють, а я співаю,
Кукуріку — як Сунин!"
І запіяв „кукуріку"
Став зубами гризти клітку,
Я упав на пів мертвим.

78.

А Шашкевич поспішивши
Підіймив мене з землі,

І відтак разом злетівши
Птахом стали на скалі.
Скали чорні і високі,
Скрізь безодні лиш глибокі
Без найменшої краси,
Ми собачими стежками,
Гострим шутром, камінцями,
Перейшли сумні ліси.

79.

Перейшли через одную,
Темну, довгую нору,
І приходим на мертвую,
Невеличкую гору.
Бачу, дерева сухії,
Мов погорені, сумнії,
А по тих-же деревах,
Скрізь гадюк ціліські рої,
Погані усеї злої,
А сичать, дивитись страх.

80.

Страх мене тут огортає.
Весь дрожу з думок сумних,
Бачу тут, як прибігають,
Грішні люди і між тих
Гадів і вужів літають,
А гадюки обвивають
Голі тіла їх грішних.
Тут прокляті утікають,
І з гадюками влітають,
До лісів сумних, мертвих.

81.

— „Що за люди це однії
Зносять муки від гадюк?“

— „То розбійники, злодії,
Заслужили таких мук!
Ті, що ближніх обкрадали
І вдів, сиріт шахрували,
Кривдою чужою лиш
Майно своє доповняли
Навіть криво присягали,
Як заблис їм в очі гріш!

82.

Йдемо дальш. — Від місця цього,
Де поглянуть, всюди кров,
Біля каміня тяжкого
Зустрічаю диво знов.
До каменя геть прибитий
Весь кровавий і побитий
Чоловік якийсь йойчить,
А за ним ще більш видніє,
Кождий так у болях мліє,
Так, що годі і глядіть.

83.

— „Що за люди тут на віки
Так прибиті до землі?“
— „Це судді тут і владики
Та поганські цісарі.
Той, що близько, перед нами,
Це Каяфа, що бичами,
Бить Ісуса приказав,
А цей другий під скалою,
Є це сотник, що рукою,
У лице Христові дав.

84.

Тут є ті, що бичували,
Насміхалися з Христа,

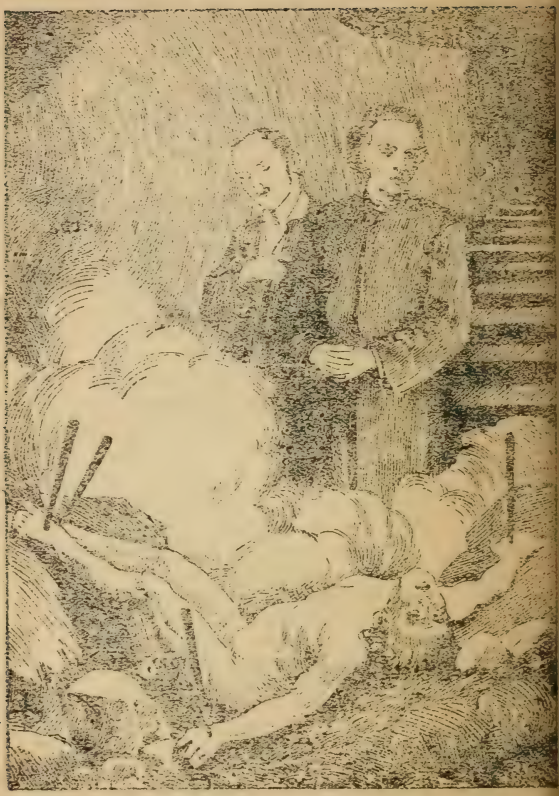

І терниною вінчали,
Замість царського вінця!"
Так поет оповідав,
В мить стемніло. Починав,
Кидати вогнем, потім —
Блискавиці заяснілн,
Усі скали загреміли
На каміння вдарив грім.

85.

Відпочали ми хвилину,
І злізаємо з скали,
Та шляхом попри тернину,
На гору знов увійшли.
Ідемо ми — мірним кроком,
Нагло тут з одного боку,
Як не вибіжить зґрая,
Чортиків, товстих, худеньких,
І хвостатих і куценьких,
Ах доле бідна моя.

86.

Аж завмер я, і в трепеті,
І в страху цілий трясусь,
Притаївся при поеті,
І глянуть на їх боюсь.
Маркіян узяв хрест в руки,
А чортяки мов гадюки,
Хрест побачивши в руках,
Рикли всіми голосами,
В спину вдарились ногами,
Й поховались по корчах.

87.

Вже здалека чуть смородом.
Мов горівку хтось палить.

Я пустився швидшим ходом
До ріки. А в ній шипить,
Повно народу, купають
Голе тіло, й нарікають,
І кленуть піяцький лік,
За який тут у горівці
У смолі, нафті і сірці,
Мусять паритись у вік.

88.

Я пізнав, що це пяниці,
Що от тут їх привела, —
Та, горівка, шарканиця,
Яка богом їм була.
Працювати не хотіли,
І як день, так ніч сиділи
У шинках, при картах, грі,
І брагою заливались,
А про церкву не думали:
Вірили у шинкарів.

89.

Відтак мостом переходим,
Скрізь, де глянуть, слід з крови,
Лиш минули міст, находим
Женщину без голови,
Вільним кроком шкандибає,
На камінній плиті має,
Свою голову-мару,
Голова та ся всміхає,
А вона її знимає
То в долину, то в гору.

90.

— „Що це диво означає,
Женщина без голови?“

І Шашкевич пояснює:
— „То є та, котра крови,
В Ірода, як танцювала,
В нагороду забажала.
Дуже він її кохав.
Бо була вона красива,
То Ірод їй, як просила
Голову Іоана дав.

91.

Звідси в ліво повертаєм,
Ідем, де ще ми не були,
За хвилину приступаєм
До високої скали;
Наче спалена чорніє
Приглядаюсь: в ній видзіє
Темний льох, поверха мох,
А над ним слова вириті:
„Помни день святий святити!“
І уходимо у льох.

92.

Пропихаємось хвилину,
Поміж острі ріняки,
І виходим на долину,
Коло чорної ріки.
В ній народа тисячами,
Всі же бояться з камнями:
Ці у воду котять їх,
Ті на беріг знов качають,
Чорну працю проклинають,
Піт кровавий ллється з них.

93.

А чортяки уганяють,
Мов скажені поміж них

І до праці підганяють,
Нагаями бючи їх.
Ото всіх таке чекає,
Хто неділю зневажає,
Та до церкви не іде,
В полі все роботу має,
То у ліжку вилягаєсь,
Чи в коршмі як чміль гуде.

94.

Дальше ми пустились жваво,
Від смердячої ріки,
Повернули в ліс на право,
У великії піски,
Бачу, стовпи, що це буде?
А на кождім голі люде,
Повішені на шнурках,
Кождий стогне і кидаєсь,
Мов скажений увиваєсь,
Що дивитися аж страх.

95.

— „Бачиш, всім їм надоїло,
Було земськеє життя,
Самовбивство грішне діло:
Висять вічно на петлях!“...
Так поет оповідає.
У розмові похожаєм
Поміжь вішельниками ці,
Аж тут глянь, переді мною,
Висить на діл головою
Голий, на сухій гільці.

96.

Властиво це не гилляка,
А стовп якийсь — наче хрест

Рот отвертий, він сарака
Чомусь дивний має ґест.
Його язик виставлений,
На язиці завішений
Невеличкий мішочок,
В нім камінчики бренькочуть,
А чорти при нім регочуть,
Гойдаючи за шнурок.

97.

— „Хто це страшно так конає,
І завіщо мука та?"
А Шашкевич повідає:
— „То є Юда, що Христа,
Був продав, жидам у руки,
На страшенні смертні муки.
Оце він конає ту,
І над ним чорти гуляють,
На язик му причіпляють,
Грошики за кров святу!"

98.

І так дальше ми прямуєм,
В місця, де ще не були,
Аж від гір вже ніг не чуєм.
Так доходим до скали,
А скала, дивна, лячная,
Мов стіна така стрімкая,
Що і страшно аж зорить,
Ми на неї вилізаєм,
Дальш норою попихаєм,
При якій огонь горить.

99.

Так мандруємо з годину,
Поміж скали ті лячні,

І тернисту гущавину,
І дійшли ми, де вогні
Зміж каменів вибухають,
Чорні дими збивають;

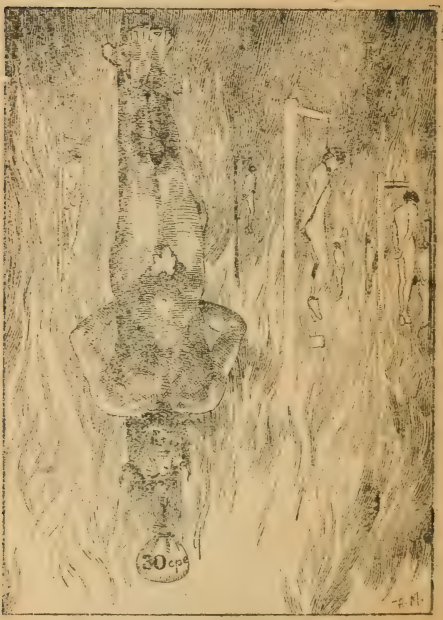

Громи лютяться аж ну,
А з вогню я чую стони,
Зойк, нарікання, проклони,
Що аж здеревів з страху.

100.

— „Що за люди тут конають,
В невгасаємім вогні?“
Маркіян відповідає:
— „То, духовники самі!
Ті, що Богу присягали,
Божої учити хвали,
По Христових йти слідах,
Однак цього не сповняли,
Лиш приміри злі давали,
Ще й купалися в гріхах.

101.

Страшні муки їх бувають,
Мабуть гірші за усіх,
На тім жару умлівають,
Топляться аж тіла їх.
Тіла, збивані громами,
Наче уголь чорні в грани,
А чортяки їх іще
Нагаями побивають,
Страшні рани відновляють
І гнила з них кров тече!“

102.

Йдемо дальше, поміж скали,
І безодні і доли,
Бачу знов: шаліють в дали
Сірчані дими, вогні.
Знов мороз по тілі шпає,
Знов з страху дух завмирає,
Мов в послідні смерти дни.
(Йду, хотяй трясуться ноги),
За хвилиночку дороги,
Стали ми, при тім огни.

103.

Бачу, бездна тут видніє
І велика і лячна,
В бездні страх вогонь шаліє,
Зойки, стони, чую з дна.
— „За які гріхові діла,
Їх ця бездна поглотила
І мучить люд?“ — питаю я:
— „Тих у бездну цю кидають,
Що закон не виповняють:
Шануй матір і вітця!“

104.

Тут нараз чортяків сила,
Назбігалося з гори,
У в одних я бачу вила,
В других гаки, топори.
Жваво бездну окружають,
Сірчаний жар піддувають,
Грішних кидають в смолу,
І полоником мішають,
І гаками витягають,
Підкидають на скалу.

105.

Мов скажені тут гуляють
Чортики понад людьми.
Люди стогнуть, нарікають,
А розлючені чорти
Топорами і гаками
Пробивають, роблять рани,
Страх і мука грішних жде.
Так: — „Хто матір забуває,
Того Господь Бог карає!
Вічне конання дає.“

106.

Я зітхнув лише до Бога,
Щоб не дав піти між них,
І повела нас дорога,
Дальш по місцях тих сумних.
Поміж гущі, скали бродим,
За часочок низом сходим,
Де в долині темний вир,
І стає ліс перед нами,
Мов з мертвими деревами,
А на камені опир.

107.

А сидить немов на троні,
Роги наче в барана,
Очи якби грань червоні,
І з копитами коня.
Вогонь з рота вибухає,
Замість буньчука тримає
Гострі вили в три рожі,
А при нім чорти усякі,
Схожі на малпи, на птахи,
Сови, лиликн, вужі.

108.

Лячно стало з виду того,
Що аж волос в гору зріс.
Ми швиденько попри нього,
І звернули в ліво в ліс.
Бачу в лісі щось дивного
І сумного і смішного:
Люди по гилях сидять,
Біси з луків в них стріляють,
Люди як грушки злітають
На долину і кричать.

109.

А чортяки уганяють
Поміж нещасливий люд
Нагаями ще витають,
Тягнуть стріли, тіло рвуть.
І упавшії сараки,
Пнуться знову на гіляки,
З болю зуби аж скалять,
Верещать мов нічні круки,
В гору протягають руки,
З крику уха аж болять.

110.

Я зближився до одного,
Що лиш з дерева упав,
Запитав причину в нього,
Що за гріх 'го тут пригнав,
Він на мене спозирнувши,
Та швиденько підгорнувши
Довгі кучері свої,
Каже: — „Чом мене питаєш,
Мов про мене ти не знаєш,
Про діла не чув мої?

111.

Чиж старі не повідають,
Що я на вемлі чинив?
Я в той, що раз у гаю
Стару бабу намітив
(Та гриби собі збирала).
Я питаю, як ся звала,
А вона на це мені:
„Звусь Зазуля!“ — „Ага люба,
Як зазуля, лізь на дуба,
І там кукай на гилі!

112.

І Зазуля́ та сарака,
Щож робити, хоч стара,
Вилізав на гіляку,
„Куку, куку“ почала.
Я здіймив з плеча рушницю,
І до неї: — Коли птицю
З себе твориш, так я вбю,
Тут і вимірив до неї,
І вона хвилини цеї
Впала вбита на землю!“

113.

Тільки це сказав, тут чортик
Мов шалений прилетів,
Він побачив і мов котик
Швидко на гіляку сів,
Ждучи дальш часу свойого,
Як чорт буде знов до його,
З лука випускать стрілу...
Я не міг на це глядіти,
Мусів місце те лишити,
Задля суму і жалю.

114.

І так дальше ми мандруєм,
Щоб ще вбачить що могли,
Вийшли з ліса і прямуєм
До ледяної скали.
А скала гаразд велика,
Грубо снігом, ледом вкрита.
Під скалою у снігах,
Голі люди виглядають,
А залізні пута мають
Добре скуті на ногах.

115.

Очі кровю їм заплили,
Кождий вив наче звір,
Ці, що бідний люд гонили,
На Камчатку, на Сибір,
То без серця люди були
Бідний люд в кайдани кули,
Мов Нерон зловіщий звір,
За найменшую провину
Навіть матір і дитину,
Гнали до сибірських дір."

116.

Так поет оповідає
Про учинки грішних тих.
Аж тут, бачу, прилітає
Сила чортиків до них, —
І великих, і маленьких,
І пузатих, і худеньких, —
Нагаї як в козаків.
Тут нараз громи забили,
Скрізь лячні вогні зацвили,
Я вчув стон, скрежет зубів.

117.

Бачу це, трясеться тіло,
Волос дротом став мені,
Повертаємо на ліво,
Попри безодні страшні.
За яку малу хвилину,
Переходимо долину,
Також вкриту снігом скрізь,
І снігами ми по хвили,
Входимо поміж могили,
Між могили повні сліз.

118.

Знову на страшні картини
Мусіли ми споглядать,
З кождої знова могили
Людські голови сторчать.
Я зближаюсь, споглядаю,
А з могил тих визирають,
По дві голови разом,
І зловіщо зі собою
Так жеруться, що аж кровю,
Обмастились. Чути стон.

119.

Я стою при Маркіяні,
Дивлюся на неодних,
Як ті голови погані,
Тут жеруть себе самих.
Каже поет: „Тут, мій милий,
То є люди ті, що жили
У незгоді цілий час,
Тато з сином, а син з татом,
Мати з донею, брат з братом,
Жерлись, бились, раз-у-раз.

120.

Поміж ними може пізнать,
Міжусобників-князів,
Що війною брат на брата
Йшли, і жерлись гірше псів!“
Я зближаюся в цій хвили
До найблизшої могили.
Бачу: аж у ній жересь
Голови дві аж до крови.
І питаюсь: — Люди! Що ви
Так кусаетеся днесь?

121.

Голова в гору здвигаєсь,
Гляне поглядом страшним,
Кров червону розтирає
По своїм лиці марнім
І сумним говорить тоном:
— „Ото слухай, звусь Антоном,
Був я в родичів один,
О мені вони-сь старали
І до школи навіть дали,
Но я був лукавий син.

122.

В школі не хотів учитись,
Отже вигнали зі шкіл,
Я з лінивства учепитись
Праці цілком не хотів.
В батька статок був хороший
І покладних навіть грошей —
Було досить, але я
По якімсь часі вженився,
І майном цілим займився,
Що дістав був від отця.

123.

Став я сам господар дому,
Господарство в руки взяв,
І став вести по своїому,
Пив, гуляв і в карти грав.
І майно що день спадало,
Як мені ся що не вдало,
Батька я чи жінку бив,
І кінець такий вказався,
Що отець до суду вдався,
Й марнотравним учинив.

124.

Зле тоді для мене стало,
Так не міг гуляти я,
Ото серце задрожало,
Злістю болем до вітця.
Раз впав в злість я, взяв сварити,
Впав на батька, став дусити,
З злости аж текла піна,
А вкінци спіймав обуха
І тут в мить лягли без духа
Батько, ненька і жена.

125.

Збіглись люди, як крик вчули
Й за лукавий звірський труд,
У кайдани мене скули,
І завели перед суд.
Тай в тюрму мене всадили,
Відтак на смерть засудили,
Я на вішальници вмер.
А чортяки душу взяли,
Тут до гробу закопали,
Де гриземось всі тепер."

126.

То сказав і в цій же хвилі,
Дальше взявся за діло,
Стались їсти з всеї сили,
Страх, дивитися було.
Тут його ми покидаєм
І на право повертаєм,
Дальше між гроби сумні,
Я на грішних споглядаю.
Аж тут знову зустрічаю,
Мов знакомого мені.

127.

Бачу дивну його муку:
У лівій руці держить,
Свою втяту праву руку,
Й нею по лиці валить.
Лиця му понапухали,
Зуби з уст повипадали,
— „Що ти робиш, схаменись!
Чого б'єш себе самого?"
Я зближився, питаю його,
Він на хвилю зупинився.

128.

Каже: — „Як крівава буря,
Вся Европою стрясла,
Брат на брата, крикнув „гура!"
Людська кровця потекла,
І начались гонення,
Ворогів на наше племя,
І невинним дали штроф,
Били, вішали, стріляли,
Плюли і камінували,
І гонили в Талергсф.

129.

Я, щоб також показатись
„Патріотом" наших днів,
Щоби честь і славу мати
У тодішних ворогів,
Як вели таких на муки,
Які мали назад руки,
Скованії у ланці,
Ото я, погрому того,
За невіщо вдарив свого
Священика по лиці!"

130.

То сказав роспуки тоном,
І рукою гоп в чоло. —
І полився грім за громом,
Страшно бачити було,
Поміж них огні розцвили,
А пекло дими затьмили,
Заревіли духи злі,
Заскреготали зубами, —
Ми пустились стежечками,
Зупинились при скалі,

131.

Що була аж страх висока,
Розстелився по ній мох,
Досить довга і широка,
В ній виднівся темний льох.
Каже Маркіян до мене:
— „За скалою, є страшенне
Місце кар „чужих гріхів“
І показує над льохом,
Скрізь густим порослий мохом,
Напис, зложений з тих слів;

132.

— „Що грішить приказували,
Побуджали до гріхів:
На гріх всякий зізваляли,
Злих на гріх не мали слів;
Всі, що на гріхи мовчали,
За гріхи не покарали;
Помагали у грісі;
Що гріхи обороняли;
І на гріх пораду дали;
Всім їм грішним місця сі!“

133.

Прочитав я тії речі,
Тіло сильна дрож бере,
Переходим лячні печі,
Зі страху аж серце мре,
І волося деревіє,
В очах меркне і темніє,
Слабо, мало не умру,
Пізнаю тут силу Божу!
Зі страхом таким ухожу,
В „Головних гріхів“ — нору.

134.

Не буду тут вияснити,
Те, який ухід є там,
Бо, це кождий догадатись,
Читач швидко може сам.
Що украшень там ніяких
В нім нема, лише всілякі
Гострі шутри і піски,
Сумно, лячно, вохко, темно,
Мов на Сибіри студено,
Ще й вештаються дітьки.

135.

Йдемо дальше, намітили
Знов похожії гроби,
Тільки тим вони ріжнились,
Що, ногами до гори
Грішники в гробах конають,
І сірчані вибухають
Із гробів дими, вогні.
— „Ці місця всі ті заняли,
Що до гріхів побуджали!“
Пояснив поет мені.

136.

Так поміж гробища ходим,
І на ліво лиш ввійшли,
Тут люд вкопаний знаходим,
Вище пояса в земли.
— „То суть ті що позволяли
На гріхи, і похваляли
Діла грішні за життя!“
Так поет оповідав,
Поміж них ми похожаєм,
Приглядаюсь всьому я.

137.

Спозираю на лячную
Ту долину, місце кар,
Йду в роздумах, аж тут чую,
За полу мене хтось шар,
Глянув, бачу за собою,
Чоловіка з бородою —
Вкопаного, а з лиця
В нього муки слід страшенний,
Сам зарослий і нужденний,
Чорний наче та земля.

138.

Я хотів з ним говорити,
Та поет мені не дав,
Треба нам, мовляв, спішити,
Тільки тее він сказав,
Задарив в мить вид страшенний:
Град посипався вогненний,
Блискавиці та громи —
Пошаліли. — За хвилину,
Скрізь затьмилося від дыму,
Стало все в сірки вогні

139.

Я зітхнув лише до Бога,
Рвав бо серце в мене жаль,
І повела нас дорога,
Тими місцями у даль.
І стаємо над рікою,
Бачу в ній вода з смолою,
Вивертаєсь клекотить.
А в ріці народ конає,
З поміж филь тих виглядає,
Стогне, плаче і зойчить.

140.

А чортяки підлітають,
Наче нічні лилики,
Люд гаками витягають,
І кидають до ріки.
І котрого тільки кине,
Той-же стане як боз спиий,
У кипячій тій ріці.
— „Ото ті, на гріх мовчали,
За гріхи не покарали,
Помагали у грісі!“

141.

Повертаєм з місця того,
Коло борега ріки
І уходим до мертвого
Ліса. Бачу скрізь пенька,
Також дерева старії,
Мов попалені, сумнії,
До дерев мов до хреста,
Скрізь прибиті голі люди
А роздерті мають груди
І здротовані уста.

142.

— „Тії що обороняли,
На земли діла грішні,
Ще й на гріх пораду мали,
Ото кари їх страшні —
Що вони тут відбувають,
Відчинені груди мають,
Бо гріхи таїли в них,
А ті, що такі мерзенні
І до дерев пригвозджені,
То так за послідний гріх!"

143.

За хвилину опускаєм,
Місця ті „чужих гріхів",
До долини ся зближаєм,
Що біліє від пісків.
І тут, бачу, похожають,
Дивні грішники, що мають
Скручені взад головки,
— „Грішники, що перед нами,
Скручені взад головами,
Брехуни і ворожки.

144.

Бач, які страшенні муки,
Має тутки чоловік,
Як він отут із розпуки
Карається по весь вік,"
— „Люди! Люди! бійтесь Бога,
Гляньте но, куди дорога,
Грішників веде за гріх,
Тих, що світа уживали,
Врата бідного не знали,
Купили з Бога і святих."

145.

Маркіян оповідає,
І так в мертвий ліс ввійшли,
За хвилину ліс минаєм
І добрили до скали.
Тут на неї вилізаєм,
І скалу знова минаєм,
В низ попри малий ручай,
Я вмив ноги. Знов страшною,
Пропихаємось норою,
Аж лишаєм пекла край.

Відень, в день св. Сильвестра, 1918.

ЧИСТИЛИЩЕ.

„Сіющії сльозами,
радістю пожнуть!“
(Пс. CXXV. 5).

1.

В очах, наче розяснилось,
Опустивши пекла край,
Сонце вище підійнилось,
Золотить дремучий гай.
Вітрець шепче з деревами,
Ріки граються з филями,
Пташки пісні щебечуть,
Цвіт росою умиваєсь,
Сонця сяєвом вкрашаєсь,
Ми доходим в край покут.

2.

За хвилину перед нами
Стала брама на горбку,
А горою тої брами
Стрінув напись ось таку:
— „Вхід на місця очищення,
Невинного прогрішення,
Вхід для тих, що на земли,
У розкаянню заснули,

А покути не відбули,
За повседневні гріхи!"

3.

Через браму — вхід до гаю,
Не видко зелених гиль
Ані цвітів, ні ручаю,
Ні дерев, лиш смрід і гниль....
Кругом яри і безодні
Якісь мари, мов голодні,
Що за тіни, що за рід?
Я дивлюся, а над лохом,
Напись обросшена мохом:
„Чистилища перший вхід".

4.

Тут мене ляк обнімас
В льох так темний уходить,
За яким огонь палає,
Так, немов село горить.
— „Оце брате, не лякайся,
Тільки сміло пропихайся!"
Все Шашкевич, промовляв;
Й вів за руку, як дитину,
І щасливо за хвилину
Вийшли мя над більший став.

5.

Бачу тут покут картину,
Муки страшні не малі,
Став горить весь, без упину
А в воді немов смолі,
Якісь люди ся купають
Бачу, кару відбувають,
Та змивають гріхів бруд,
Тільки тут нема проклонів,

Бо люде без зойків, стонів,
Лиш до Бога мольби шлють.

6.

„В чистилище хто приходить,
У дочасних терпінь край,
Ріжні муки переходить,
Аж стане перед ним: рай!
Є ту десять місць, краяне,
І хто тутки ся дістане,
Всі місця перейти ме;
Хто гріхів немного має
Скоро місця ті минає
І до раю увійде."

7.

Так Шашкевич повідав,
Я мовчки іду за ним,
Нараз вітрець повівав
Якимсь подувом дивним...
Перед нами невеличка,
Видніється знов табличка,
Мов прибита на даху:
„Друге місце до покути". —
Моє серце мов отруте,
Весь дрожав я зі страху.

8.

Ледвим браму сю оглянув,
Тягне далі Маркіян,
Виходимо на поляну
А з поляни на майдан.
Іду з тиха: що це буде?
Кругом бачу — голі люде
Походжають ту і там,
Низько голови склонили

О чімсь наче мовби снили,
А о чім — не знаю сам.

9.

Ось, як бачиш, ті народи,
З палячої ріки тут,
Прийшли всі для охолоди,
Та гіренький ще їх труд...
Кругом ходять і шукають,
Охолоди виглядають,
Кожний тяженько стражда,
Вітрець з легка лиш повіе,
За те сонце пече-гріє,
А їх так мучить жажда...

10.

Нараз бачу, що ся стало?
Чи ява це, чи то сон,
Аж бить серце перестало
А з груди вирвався стон.
Зустрічаю під горою
Чоловіка з бородою,
Із покути аж поблід,
Сльози по лицях спливають,
Ноги наче умлівають,
— Се знайомий мій сусід!

11.

— „І ти також тут страдаєш,
За який же, брате, гріх,
Тут покуту відбуваєш?
Ти-ж побожний був над всіх;
Кривд нікому не ділавши,
Бідолахам помагавши,
Церкви ти не опускав,
Як ти вмер, так всі казали,

Що одержиш вінець хвали,
За те, щось так проживав!“

12.

На слова ті він піднявся,
І на мене очи звів,
З рясних сліз пообтирався,
Й таке мені відповів:
„Хто ти є, тебе не знаю,
А що з Галицького краю,
То по мові видко вже,
Тож коли тобі я знаний,
Пожди хвильку мій коханий,
Я розкажу тобі все.

13.

Я був би справді щасливий,
Бо так жив, як Бог велів,
Та синок мій виродливий
Мене тутки аж завів.
Я майно лишив хороше,
І покладних навіть грошей,
І то всьо, я записав,
По смерти моїому сину,
Так, щоби з грошей частину,
На новую церков дав.

14.

А мій син, узявши гроши,
Пішов на лукавих слід,
Забавлявся — син хороший,
Не зважав, що скаже світ.
За ті гроші, що лишив я,
І на церкву призначив я,
Поля більше докупив,
По богатьому розжився,

До безбожних прилучився,
Віру, церкву знелюбив.

15.

Через сина, відбуваю
Тут покуту, ще до днесь,
І як довго ще, не знаю,
Тут терпіть мені прийдесь!"
То сказав, зітхнувши важко,
Розтер сльози, мій нанашко,
По засмученім лиці.
Чемно нас поздоровивши,
Г'олову в низ ухиливши,
Пішов пріти на сонці.

16.

Ідем далі: знов таблиця,
На ній напись ось така:
„Тут чиші третя станица"
Недоле моя гірка!
Тут каміня, остра груда,
Серед піску повно люда,
(А пісок пече як грань!)
А до неба піснь лунає
„Діво Мати Пречистая
Днесь над нами Ти ся зглянь!"

17.

— „Ці люде, що тут співають,
Поет мені поясня —
Це місце лишати мають,
Як перша зійде зоря."
І як за малу хвилинку
Зайшло сонце до спочинку,
І замовк кожний атом,
„Хваліть Бога всі язиці

Сонце, місяць, звірі, птиці"
Скрізь несесь, оцей псалом.

18.

І неначе вітрець гожий
Повіяв легенько з гір,
Прийшов Ангел — посол Божий
І забрав всіх аж до зір...
Ми тимчасом самотою
Ідемо далі горою —
Перед нами довгий лан,
Виднієсь поле отверте,
„Тут чистилище четверте"
Поясняє Маркіян.

19.

Кругом тиха ясна вічка,
Всміхається неба звід,
Через поле пливе річка,
В ній русалок хоровід...
Вни таку покуту мають,
Що у воді ся купають,
Щоб змить повседневний гріх,
В життю вони чесно жили,
На роспусту не ходили,
Не виставлялись на сміх.

20.

Часом лише пустували,
Як це була' — юних літ,
Що це гріх — вони не знали,
І теперка їм щось стид...
Бо як лишень нас узріли,
То у воду враз ся скрили,
І замовкли усі враз.
А ми йдем в свою дорогу,

Я в душі молюся Богу,
Щоб від злого — хранив нас.

21.

Ось левада так велика,
А за нею темний ліс,
Тут стрінув я чоловіка,
Що під пахов книжку ніс;
Ліс повний якимсь народом,
Там він іде скорим ходом,
І всі стали в один ряд,
І з книжок пісню начали,
Бога творця величали,
І кожний був чогось рад,

22.

Я за тим то чоловіком,
До ліса також підбіг,
Що за щастя, — так я з криком —
Враз упав йому до ніг!
Се нині — велике свято,
Бо се рідний був мій тато,
Я припав йому до рук:
„О мій сину, рідний сину,
Вертай, вертай на Вкраїну!
Вже не довго моїх мук!“

23.

Тимчасом душі у гаю
Заспівали усі враз:
„О Мати руського краю!
Не кидай ти бідних нас!“
І голосами тужними
Заспівали разом з ними
Дерева своїм листям,
„Небо, земля і всі люди

Нехай Тобі Боже, всюди
Буде один вірний храм!"

24.

З цього ліса ми мандруєм
Дальше, де ще не були,
Перебрили ліс, прямуєм,
До великої скали,
Наче наша Чорногора,
В якій Довбуша комора,
Укривалась давних літ.
На вершках пісок біліесь,
Низом темний льох виднієсь,
Я зближаюсь наче кіт —

25.

Блище льоху, продираю,
Мох над льохом, ну і тут
Бачу напись і читаю:
— „Пяте місце до покут!"
Вже відрадно вітрець віе,
Лист на кущах зеленіе,
Де-не-де зацвіта цвіт,
Ранне сонце вже сіяе
Радість серце обнімае,
Неначе тут иншій світ.

26.

Більшу бачу тут свободу,
Як на минулих місцях,
Повно всякого народу,
Наче легчий вже їх шлях.
Вже цілком в иншому стані,
Вже не нагі — лише вбрані,
В волосяні сіраки.
Олі вниз всі поспускали,

Руки на вхрест поскладали,
Наче крила вітраки.

27.

Всі ідуть мовчки парами
Над пливучий ген ручай,
І поставали рядами
На берега ріки край.
А ріка филями грала,
Нараз громко залунала
Пісня: „Господи воззвах!“
Відтак тіни — як стояли,
В воду по пояс влізали,
Що мене аж зібрав страх.

28.

— „Оце бачиш, мій краяне,
Поясняє Маркіян —
Хто у тій воді лиш стане
Забуде на грішний стан.
Гріхи свої ізмиває
Ясним оком споглядає,
Уста шепчуть „Отче наш!“
Вже не страшні йому муки,
Підійма до неба руки:
„Слава Тобі Боже наш!“

29.

Ідемо — і знов таблиця,
(Ще не бачили всіх місць)
Отут новая станиця,
Означена числом шість.
Знов страх мене огортає,
Але поет потішає:
„Ти не бійся скал отих
Бо і там ми мусим бути,

Там є місце до покути
Сімох гріхів головних".

30.

Хто був гордий і високо
Голову свою він дер,
Тутки сидить одиноко,
В повиженню він тепер;
Всі що були перш панами
Окриті тут лахманами,
Це на гордість добрий лік,
Як покаялись ті люде,
(Бо бачили що зле буде)
Озвався в них — чоловік —,

31.

Тому пекло їх не ждало,
(Хоч для гордих місце там),
Очистяться як пристало,
І війдуть до неба брам.
А хто скупством грішив много
А при смерти жалів того,
Тутки тепер ся дістав,
Він на пустині блукає
В мішки каміня згортає
Як колись гроші згортав.

32.

Хто грішив нечистотою,
Іде тут через огень,
Бога просить — молитвою,
Бється в груди — ніч і день.
Ідем далі — щоб глянути
На усі місця покути —
Та бачимо — всякий люд —
Цей стражда за гріх обжирства,

Цей піанства, цей лінивства,
Цей за який другий блуд.

33.

Оді місця ми минули,
Краєвид змінився знов,
Над рікою ми спічнули,
Де я обмився водов,
Бо, як поет мені толкує,
Тут инший климат панує,
І миліщий тут воздух,
Луги цвітами зацвили,
Поля збіжем ся укрили,
В мене инчий вступив дух.

34.

Ось місце семе покути, —
Веселіще тутки вже
Стонів зойків так не чути,
Бо надія в людий є,
Що ось близько вже до раю;
Душі сходяться до гаю —
Оживляється весь гай,
Усі безжурно співають,
В небо мольби посилають:
Лучшу долю Боже дай!

35.

Ідем далі — за хвилину,
Проминув вже кудась страх,
Виходимо на царину,
А вона ціла в цвітах...
А поет оповідає:
„Тут знову ся зачинає
Восьме місце до покут,
Тут Сафатова долина,

Де, як прийде ця година,
Відбудеться страшний суд".

36.

Тут бачу душі змивають
У ріці гріховний бруд,
Покутну одіж вдягають,
В місце девяте ідуть,
Де також води цілючі
На всякі рани болючі
Які їм причинив гріх,
Во ось близька вже дорога,
Яка веде прост до Бога
Та до країни утіх.

37.

У чистилище десяте
Я охочо мандрував,
— „Отут, бачиш, милий брате —
Так поет оповідав, —
Є те місце де віками
Ждали люде зі слезами
На Спасителя прихід,
Ждали довго і страдали
І визволення виглядали
У муках немало літ.

38.

Тут країна — вступ до раю,
Тут мукам усім кінець,
З радістю я споглядаю:
Онтам дівиці вінець
З білої лелії звили
І прапор ним украсили
І збираються в похід...
Що це буде? Що це буде?

Куда підуть оці люде,
У який то вони світ?

39.

На це мені повідає
Мій провідник Маркіян:
„Нехай серце твоє знає,
Ось бачиш широкий лан?
Там усі, що гріхи змили,
В білу одіж тіло вкрили,
Знак хреста кладуть на грудь,
Заспівають ще в дорогу:
„Слава Богу — слава Богу...“
А відтак у рай підуть.“

40.

Скінчив поет, а я бачу
Спішать люде з всіх сторін
Із радости усі плачуть
І земний кладуть поклін.
Відтак усі з лицем гожим
Співають „Со страхом Божим
У вічного щастя край
Ходім лучшим життям жити,
Лицем в лице — Бога зріти,
Ходімо у Божий рай.

Відень, 3. IV. 1918.

РАЙ.

„Прійдіте благословенні Отца моєго, наслідуйте уготованное вам царствіе от сложенія міра.

Мат. XXV. 34.

1.

Де спів Ангелів лунає,
Де вічного щастя край,
Де життя в вік процвітає,
Мов для пташки теплий май,
Де святії проживають,
Бога-Творця вихваляють —
І де трон царів Царя,
Де найкращу нагороду
Для побожного народу
Зготовив Бог, — там був я!

2.

Там я був і розглядався,
Де вічного щастя край,
Там я був й переконався,
Що це є справдешний рай;
Там я бачив світлість гожу,
Там пізнав я силу Божу —

І любов Його святу
Безграничну добротливість,
Найсвятішу справедливість,
Його велич, красоту.

3.

Приходимо ми до раю,
А властиво його брам,
Дивна ясність, що не знаю,
Як це описати вам.
„Всі що трудами бременні
Горем збиті і пужденні,
Тут спокій ожида вас
Як я пуказ — ви втворили,
Як хтів їсти, накормили
Ви мене у кождий час!"

4.

Таку напись я читаю
І ва браму я дивлюсь..,
Що тут я робити маю?...
В дусі Господу молюсь...
Дивлюся, а біля брами,
Петро святий із ключами,
Сива борода як сніг,
В руці палицю тримає,
Але з лиця споглядає
Якийсь блаженний усміх.

5.

Приступаємо до брами,
Віддали йому привіт,
А він своїми ключами
Відчинив до раю вхід.
(Не питав нас про паспорти,
Бо Шашкевич здав рапорти).

Бачу з брами чудний сад,
Дерева, зелень і квіти,
А між ними малі діти,
Ах мій Боже, як я рад.

6.

„При кождій дитині з боку,
Не спускаючи з них віч,
Додержує ангел кроку
Чи то в день чи то у ніч."
Так поет оповідає,
А вітрець весело грає,
А там річка журчить знов,
А там три чудні постаті,
Біла одіж — наче святі:
„Віра", „Надія", „Любов".

7.

У захваті стежечками
Перейшли зелений гай,
Бачу браму, біля брами
Є таблічка: „Перший рай!"
— „Таких місць у Божім раю" —
— Мені поет пояснив —
(Поважний був його тон),
— Є чотири, — де суть люде,
Котрим вічно добре буде,
А у пятім Божий трон.

8.

Входимо у середину
Споглянули і в сю мить
Така ясність в сю хвилину
Засіяла, що глядіть
Не мож було, а у дали
Поля й луги пісню грали,

Пречудовий райський вид!
Чудні птиці тут літають,
(Прехороше пір'є мають),
Наче мрія, мов привид!

9.

Вітрець на нас навіває
Ароматом із цвітів,
А сонце так чудно сіяє,
Що сказать — бракує слів.
Іду, бачу — чудо, диво,
О чім серце і не снило, —
Довкола, де гляне зір,
Всюда церкви храми бачу,
А з радости я лишь плачу,
Як гляну на весь простір.

10.

До тих храмів поспішає
Святочно одітий люд —
Довкола пісня лунає:
„Святий Боже — славен будь!
У людей всіх лиця гожі,
На Ангели всі похожі,
Усе бачу мов у сні;
Нема тут ні дрібки смутку
Всюда щастя в кождім кутку,
Ой щасливі тут усі

11.

І весь бідний люд хрещений,
Що на світі горював,
Ніколи не був пещений,
Куска хліба він не мав —
Тут у щастю пробуває
А що горе — вже не знає,

Бо тут горя вже нема,
Тут щаслива країна,
Всі люде — одна родина,
Тут розкішная земля.

12.

Входжу до одного храму —
Піділшов під тетранод —
Находжу там — рідну маму,
Свят, свят, Господь Саваот!
Мати мене в мить пізнала,
Таким словом ся озвала,
Закидаючи завій:
„О витай моя дитино,
Як зайшов ти в сю країну,
О витай-же, сину мій!

13.

Бачу в мами — ясне тіло,
Очі мої повні сліз,
Я стою якось несміло...
Я до темлі паче вріс.
А моя щаслива ненька
Горне мене до серденька,
Та пита у мене знов:
„Щож чуватя, любий сину
Що скажеш мні про Вкраїну,
Чи там далі ллється кров?“

14.

— „Ой зле мамо — повідаю,
Тяжко тее згадувать,
Як гіренько в нашім краю
Приходиться горювать.
Землю нашу кров змиває,
У ярмі люд умліває,

Гаразду дома нема,
Плачуть твої діти внуки,
До неба підносять руки,
Ждуть розради — та дарма!

15.

А у рідній моїй хаті —
Дем колись з тобою жив,
(Ще при нашім рідним таті)
Та о щастю своїм снив,
Нині жити я не можу,
Я зданий на ласку Божу,
І думаю день зай ніч:
Що я далі му робити,
Як у цім падолу жити,
Коли вітер все до віч."

16.

— „Не журися любий сину,
Бог о нас ще не забув,
Вертай у свою країну,
Де ти досі вже раз був,
Та най дівсь Божа воля,
Ще всміхнеться твоя доля,
Ще горою будеш ти!
Лиш трудися для народа,
Труд це життя осолода,
Заки дійдеш до мети."

17.

Як лишь мати це сказала,
Нахилилась і мене
Разів три поцілувала
У лице моє сумне...
Відтак зчезла між людьмима
Моя матінька любима

І зістав я знову сам.
Так постояв ще хвилину
І в щасливую годину
Опустив я Божий храм.

18.

Другий рай зовсь дитинний,
Рай лише дітей таких,
Що вмирали ще невинні
І не знали, що це гріх.
Отут вони всі гуляють,
Цвіточки гарні збирають,
З ангелами ідуть в тан...
Де лиш глянеш всюда діти
Як весняні гарні квіти,
Що вкрасили Божий лан.

19.

У неділю — ще й рановько,
Як заграє в церкві дзвін,
Одягаються гарненько,
Щоб Богу віддадь поклін;
Голови свої вінчають
В гарні квіти й поспішають
Хороводом в Божий храм.
А мати Божа Невіста
З усіх дів — Діва пречиста
Ожидає вже їх там...

20.

І ось церков вже лунає
Співом чудним; що за спів!
Щоб описать це — немає
Ні спромоги, ані слів.
Але далі піти треба
До другої части неба,

і виходимо за гай,
Поміж райські огороди,
Й понад ріки чудні води —
Заходимо в третій рай!"

21.

Лиш вийшли ми, вже при вході
Заманив нас вид дивний;
Бачу в цвітному городі
Без числа ріжних людий.
Тихо собі похожають,
А над головами мають
Авреолі ясний знак,
У кождого лице ясне,
Дивно лагідне і щасне —
— „Чи се ява чи призрак?"

22.

— „Не призрак се, ві, се ява,
Так поет промовив тут,
„Се церкви святої слава,
Се духовники, що люд
Вели тільки все до Бога,
Працювали, що лиш змога
Та ішли в Христа сліди,
І не лиш про себе дбали,
Але й другим помагали,
Не лякалися біди.

23.

Тут стрінуть мож в третім раю
Королів, князів, царів, —
Лиш усі це добре знають,
Що мало тут цих панів.
Тих, що знали як тра жити
Мож на пальцях тут зчислити,

Бо мало таких знав світ;
Бо цісарі і маґнати
Бідної цурались хати,
И люд гнобили сотки літ.

24.

Йдемо далі; споглядаю
Знову наче инший край.
На брамі напись читаю:
Се четвертий є тут рай.
Тих що за життя свойого
Перебули горя много,
(А звалися бідний люд)
Що страждали біль і муки,
Що мозолисті їх руки,
Вони всі тепер в тут.

25.

Що в життю так бідували
Аж не хтілося їм жить,
Ті, що навіть і не мали
Де головоньку склонить,
Отут вони всі у раю
Нагороду за це мають,
Бо такий вже Божий суд;
Бо щасливі є — смиренні,
Бо нищі духом — блаженні,
Бо щасливий — бідний люд.

26.

Наших людий тут без ліку,
Робочих тут повно рук,
Бо всі ми від первовіку
Вже досить зазнали мук,
За нами в много горя,
Сльоз пролитих повні моря!

А баґнети і тюрми?
Все тее нам записали,
Хоч ми о тім і не знали..
Теж горою є тут ми!

27.

Ходжу блуджу скрізь по раю
Чи то поле, чи то ліс,
Щастя людське оглядаю,
І тішуся аж до сліз,
Бо оці всі наші люде,
(А число їх? — Леґіон буде).
Що страждали много літ,
Що їх било, катовано,
І безмірно поругано,
Всі є тутки — весь наш цвіт.

28.

Бачу многих, що страждали
Тяжкі муки у тюрмах,
Бачу тих, що виглядали
Щастя долі—в своїх снах.
Бачу наших хлопів бідних,
Що вважались за послідних,
Тут безжурний є їх стан,
Тут вони турбот не мають,
У гаразді упливають,
Кожний з них — сам собі пан.

29.

Знов у инший куток раю
Поволеньки зайшли ми,
Там струмочки чудно грають,
І зеленіють ліси.
Тут чудовая левада,
Аж на серденьку розрада

(В нас нема таких левад),
Чудних цвітів ціле море,
І широке і просторе.
Се місце: поетів сад!"

30.

Тихо шумить гай дрімучий,
Весна вічно цвите тут...
— „Боже, Боже всемогучий,
Що за щастя! Який люд
Живе в тім чудовім гаю,
В тім безжурнім, щаснім краю?"
Кому сей віддано рай?
Кому річка тут так грає,
Кому птичка тут співає,
І шумить зелений гай?"

31.

— „Тут живуть лише поети,
І робітники пера,
Що свої труди, сонети,
Обертали для добра
Свого народу й країни,
Та журилися що днини,
Щоби світ правдою жив,
Що орали, засівали,
А часто хліба не мали,
З своїх трудів, з своїх жнив.

32.

З бючим серцем оглядаю,
Оцей чудний райський сад,
Сам до себе промовляю:
Ох мій Боже, як я рад.
Іду собі домаленьку,
Що я бачу: се Шевченко,

Се наш пророк, се Тарас.
Ходить собі розмовляє
І руками розкладає,
Аж тут він зобачив нас.

33.

І підходить з осторожна,
Я вклонився честь віддав,

І питаю: — „Ну, чи можна?...
(Колим побіч нього став)
З вами батьку говорити,
Бо досі я хиба снити —
Міг о стрічі такій тут...“
— Най ся твоя воля стане,
„ Що чувати, мій краяне,
Як живе тамки наш люд?“

34.

Я розповів про табори,
Про кайдани і тюрми,
Про криваві поля, гори,
Де пролали кровцю ми.
А Шевченко прислухався,
Тай на це мені озвався:
— „Не сумуй так рідний брат!
Недалека вже ця днина,
Як побідить Україна,
До ніг впаде лютий кат!“

35.

Відтак сіли при дорозі
Я, Маркіян і Тарас,
Розмовляли ми о Бозі,
Та солодко минав час.
Треба було нам спішити,
І Тараса тут лишити,
Бо мій провідник сказав:
Перед нами ще дорога,
Щоб бачити ще трон Бога,
Щоб я усе, як слід знав.

36.

Поспішаємо в дорогу
Минув вже четвертий рай,

Я трівожно молюсь Богу,
Во бачу знов новий край.
Чую пісню в небосклоні,
„Ксль славен Бог во Сіоні"
Потім бачу чудний вид
Оце Тройца пресвятая
В горі ся нам обявляе,
Так се ява — не привид.

37.

Глянув в гору я трівожно,
Серде бється і в мить я
Впав на коліна побожно,
Та заплакав як дитя
І молюся: Всемогучий
Боже вічний, Всевідучий,
О! Ти добрий наш Вітець.
Мудрість Твоя сонцем сяе.
Та границь вона не маe,
Ти начало і кінець!

38.

Се небо пяте — трон Бога!
Там поет мене не вів,
Во мені там йти не змога,
Во я земний раб гріхів.
. . . . . .
Бачу лиш з дали: — На троні
Великий Бог во Сіоні...
Се мого щастя вінець...
Святая Святих — трон Бога,
Там іти мені не змога..
. . . . . .
Бог начало і кінець.

Відень, в квітни 1918 р.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Сильвестер Калинець.

Вийшли з друку:

1. Ілюстровані народні казки — вид. М. Білоуса. Коломия. 1904. р. (випродані).

2. По дорозі щастя, — повість, вид. М. Білоуса. Коломия. 1911. (випродані).

3. Посеред бурі життя,—вид. Ю. Насальського. Коломия. 1911. р.

4. З під рідної стріхи, — вірші вид. „Сільянської Бібліотеки", Львів, 1921.

5. Торбина сміху людям на втіху, — вид. „Сел. Бібліотеки". Львів. 1921.

6. Маланкин вечір, — сценічний образок,—вид. „Нар Бібл." Львів, 1921.

7. Вертеп, — сцен. образок, вид. „Нар. Бібліотеки" Львів, 1921.

8. Щедрівки, — вид. „Нар. Бібл." Львів, 1921.

9. Леґенди о Ісусі Христі, — вид. „Нар. Бібл." і „Сел. Бібл" Львів 1921.

10. По другім світі, — Ілюстрована поема в 3 частинах, з прольоґом, вид. „Селянської Бібліотеки", Львів, 1921.

Друкуються:

11. Галицькі народні леґенди.
12. З кривавих літ, (воєнні оповідання).

Книжки від числа 3—10 можна дістати у

Видавництві „Русалка",

Львів, Куркова 10.